LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: VN/32784/2021

Asia: Hallituksen esitys laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa tartuntatautilain muutosta koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa ja toteaa lausunnossaan seuraavaa.

Koronatodistus ongelmallinen

Koronatodistusta ja sen käytön laajentamista on perusteltu välttämättömäksi covid-19 – epidemian hallinnassa. Koronatodistuksen esittämisedellytystä väitetään oikeasuhtaiseksi tähän päämäärään nähden.

Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto ei ole nähnyt tieteellistä tutkimusta, tilastoa tai selvitystä siitä, että koronatodistusta koskeva lain voimaantulon myötä 16.10.2021, koronatartunnat olisivat vähentyneet Suomessa. Jos tällaista tietoa on, niin liitto toivoo, että tieto tuotaisiin esiin koronatodistuksen käytön laajentamiseen pyrkivän sääntelyn valmistelun yhteydessä ja ennen kuin lakimuutos mahdollisesti hyväksytään.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että ”Koronapassin käytön tavoitteena on estää koronatartuntojen leviämistä ihmisten kokoontumisissa ja edistää yhteiskunnan terveysturvallista avaamista.” (https://stm.fi/koronapassi)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan koronatartuntojen päiväkohtaiset määrät ovat nousseet Suomessa voimakkaasti ja tällä hetkellä tartuntojen päiväkohtaiset määrät ovat suuremmat kuin kertaakaan koko epidemian aikana. (https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tilannekatsaus-koronaviruksesta)

Näitä THL:n ja STM:n tietoja vasten on vaikea ymmärtää, miten koronatodistuksen käytön laajentaminen vähentäisi taudin leviämistä ja auttaisi epidemian hallinnassa.

Eteläranta 10
FIN-00130 HELSINKI
+358 500 430 818
terveys@terveystuotekauppa.fi
www.terveystuotekauppa.fi

Rokotepakkoa ei saa toteuttaa koronatodistuksen käytön laajentamisen nimissä
Suomessa rokotteiden ottaminen perustuu, muutamaa ammattiryhmää lukuun ottamatta, vapaaehtoisuuteen. Suomen rokotekattavuus on kansainvälisestikin korkealla tasolla. Suomessa rokotusten kohdeväestöstä, eli 5 vuotta täyttäneistä ja sitä vanhemmista, on 81,5 % saanut vähintään ensimmäisen rokoteannoksen, 77,6 % saanut vähintään kaksi rokoteannosta ja 30,3 % on saanut kolme rokoteannosta 12.1.2022 mennessä. Kaksi rokotetta oikeuttaa koronatodistukseen.

Suomessa ei ole koko väestöä koskevaa koronarokotuspakkoa, eikä tällaisia tavoitteita tule toteuttaa koronatodistuksen käyttöä laajentamalla.

Koronatodistuksen käytön laajentaminen ei edistä yhdenvertaisuutta
Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto pitää huolestuttavana, että retoriikka rokottamattomia kohtaa on koventunut. Poliittista valtaa Suomessa käyttävät henkilöt ovat ryhtyneet myös käyttämään rokottamattomista yhä vahvempaa kieltä ja luoneet mielikuvaa, jotka saattavat loukata rokottamattomia ja lisätä vihantunteita tätä ryhmää kohtaan.

Rokottamattomia kohtaa koventunut retoriikka tulee ilmi myös esitysluonnoksesta, jossa todetaan sivun 13 viitetiedoissa, että *”(Tanskan) pääministeri Mette Frederiksen ilmaisi 15.11. pidetyssä lehdistötilaisuudessa, että rokottamattomien tilanne saakin olla ("må godt være") rokotettuja hankalampi.”* Tekstissä myös todettaan, että *”Rokottamattomien aseman hankaloituminen on päättäjien tiedossa ja se on myös osin tarkoituksellista*”

Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto pitää tällaisia päättäjien lausuntoja huolestuttavana varsinkin, kun lausunnoilla luodaan mielikuvia yhtä vähemmistönä olevaa ihmisryhmää kohtaan.

Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto toivoo, että Suomessa vastaavia lausuntoja ei tuoda esille viranomaisten tai päättäjien toimesta. Lausuntotekstiä lukiessa ei kuitenkaan voi välttyä siltä ajatukselta, että lakiteksti henkii tiukempaa suhtautumista rokottamattomia kohtaan myös Suomessa.

Koronatodistuksettomien syrjintä
Jokainen on saattanut kohdata syrjintää tai ennakkoluuloja jonkin hänen liittyvän syyn kuten iän, uskonnon, terveydentilan perusteella. Syrjinnälle erityisen alttiita ovat henkilöt, jotka kuuluvat ryhmiin, joihin kohdistuu negatiivisia stereotypioita ja ennakkoluuloja.

Koronatodistuksen käyttöön liitetään vahva syrjintäaspekti, joka on syytä pitää mielessä sääntelyä tehdessä ja lain tulkinnoissa sekä käytännön toteutuksessa.

Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto pyytää koronatodistukseen liittyvän sääntelyn yhteydessä kiinnittämään erityistä huomioita syrjintä- ja yhdenvertaisuusvaikutuksiin.

Perustuslaki sisältää yleisen syrjintäkiellon. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) kieltää välittömän ja välillisen syrjinnän. Kielletyt syrjintäperusteet ovat muun muassa vakaumus, mielipide, terveydentila tai muu henkilöön liittyvä syy.

Suomen syrjintäkieltoja koskeva lainsäädäntö pohjautuu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, kuten Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 7-8/1976), Euroopan ihmisoikeussopimukseen (SopS 18-19/1990), Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan ja Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimukseen nro 111.

Nämä syrjintää estävät ja yhdenvertaisuutta korostavat lait ovat luonnollisesti lainsäätäjien tiedossa. Niiden merkitys on kuitenkin tärkeä ymmärtää säädettäessä uudenlaista ihmisten perusoikeuksiin vaikuttavien mekanismien käyttöönottoa tai käytön laajentamista.

Vaikutukset terveyskauppaan ja laajemmin erikoiskauppaan

Lakiluonnoksen mukaan *”koronatodistuksen edellyttäminen ei saisi estää elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden näihin merkitykseltään rinnastuvien henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tarvikkeiden hankkimista tai välttämätöntä omaisuuden kunnossapitoa tai laissa säädetyn oikeuden tai velvollisuuden toteuttamista.”*

Terveyskaupat ovat osa elintarvikkeiden ja osin myös itsehoitolääkkeiden (mm. kasvirohdosvalmisteet) jakelua, joten lakiehdotuksella ei ole suoria vaikutuksia Suomen Terveystuotekauppiaiden Liiton jäsenyrityksiin.

Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto on kuitenkin huolissaan lakiehdotuksen vaikutuksista laajemmin erikoiskaupan ja kaupan toimialoihin sekä kuluttajien arjen sujuvuuteen. Käytännössähän on lähes mahdotonta määritellä, mikä on sellainen välttämätön palvelu tai tarvike, jossa yritykselle määrättäisiin koronatodistuksen tarkistamisvelvoite. Tämä epämääräisyys voi aiheuttaa tarpeetonta markkinahäiriötä toimijoille, sekä ongelmia kohdella eri kuntien toimijoita tasapuolisesti, sillä tuotteiden ja palveluiden välttämättömyyttä koskevat tulkinnat saattavat vaihdella kuntien välillä.

Tulkintaongelmia erikoiskaupan toimialojen ja päivittäistavarakauppojen suhteen tulee esimerkiksi siitä, että isoissa päivittäistavarakaupoissa myydään samoja tuotteita kuin pienissä erikoiskaupoissa. Erikoiskaupan toimialat saattaisivat joutua kohtuuttomaan tilanteeseen, jos koronatodistuksen tarkastusvelvoite asetettaisiin jollekin erikoistavarakaupan toimialalle, mutta samoja tuotteita saisi ostaa ilman koronatodistusta päivittäistavarakaupoista.

Lisäksi koronatodistuksen tarkastusvelvoite varsinkin pienissä erikoiskaupoissa toisi kohtuuttomasti kustannuksia (mm. henkilökuntaresurssien lisäämistä koronatodistuksen tarkastuksiin ja laitehankintoja koronatodistuksen lukemiseen).

On syytä korostaa, että kauppa, kuten myös erikoistavarakauppa ovat jo lähes kahden vuoden ajan pystyneet varmistamaan turvallisen asioinnin epidemian aikana. Kaupan järjestöt ovat laatineet yhteistyössä viranomaisten kanssa ohjeistuksia asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistamiseksi koronarajoituksien asettamisen ja niiden purkamisen yhteydessä. Yhteistyö on kaikilta osin sujunut hyvin ja kauppa on pyrkinyt toimillaan ennakoimaan tilanteet, jotta se omalta osaltaan on kyennyt reagoimaan epidemiatilanteen muutoksiin ja säilyttämään asiakkaiden ja viranomaisten luottamuksen turvallisen asioinnin varmistamiseksi.

Esitysluonnos puutteellinen

Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto haluaa huomauttaa, että lausunnolla oleva esitysluonnos on pahasti puutteellinen ja keskeneräinen. Esitysluonnoksessa on jätetty kokonaan pois useita vaikutuksenarviointeja ja todettu, että tyhjäksi jätettyjä kohtia täydennetään lausuntokierroksen aikana tai sen jälkeen. Tämä ei ole hyvän hallintotavan mukaista ja vaikeuttaa ehdotetun lakimuutoksen vaikutusten hahmottamista. Esitysluonnoksen puutteellisuus on paheksuttavaa varsinkin, kun siinä esitetään merkittäviä kansalaisten ja elinkeinoelämän toimintaan vaikuttavia rajoituksia ja velvoitteita.

Koronatodistuksen käytöstä tulee luopua kokonaan

Kaikki nämä yllä mainitut seikat huomioon ottamalla Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto vastustaa jyrkästi koronatodistuksen käyttöä missään muodossaan. Näin ollen Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto vastustaa hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta.

Mika Rönkkö
toiminnanjohtaja
Suomen Terveystuotekauppiaiden Liitto